

Sygn. akt II CSK 99/07

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 15 czerwca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)
SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)
del. SSA Marta Romańska

w sprawie z powództwa Zespołu Opieki Zdrowotnej w K.
przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie [...]
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 czerwca 2007 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31 maja 2006 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powodowy Zespół Opieki Zdrowotnej w pozwie z dnia 31 grudnia 2004 r. wnosił o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa- Wojewody [...] kwoty 448 091,84 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu tytułem zwrotu kwot, jakie musiał wypłacić swoim pracownikom na podstawie wyroków sądowych z lat 2000 – 2001, za dyżury pełnione przez nich w okresie przed dniem 26 marca 1997 r., gdy Zespół Opieki Zdrowotnej był jednostką budżetową, której koszty obciążały Skarb Państwa.

Strona pozwana, nie kwestionując co do zasady swojej odpowiedzialności za należności lekarzy za dyżury pełnione przed uzyskaniem samodzielności przez powodowy Zespół Opieki Zdrowotnej, wносиła o oddalenie powództwa. Zarzuciła przedawnienie roszczeń opartych na art. 518 § 1 pkt 1 k.c., a także nieudowodnienie faktu wypłaty przez stronę powodową przedmiotowych należności, objęcie dochodzoną kwotą również należności za dyżury pełnione po uzyskaniu samodzielności przez powoda oraz pokrycie przez pozwanego należnych kwot w drodze ugody z dnia 8 sierpnia 2000 r.

Wyrokiem z dnia 14 listopada 2005 r. Sąd Okręgowy zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 57 178,94 zł z ustawowymi odsetkami, oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że do dnia 25 marca 1997 r. Zespół Opieki Zdrowotnej był jednostką budżetową Skarbu Państwa, a po tej dacie stał się Samodzielnym Publicznym Zespołem Opieki Zdrowotnej wpisanym do rejestru sądowego publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych obowiązków i uprawnień pracowników zatrudnionych w zakładach służby zdrowia (Dz.U. Nr 51, poz. 306) pełniący dyżury lekarze otrzymywali za to wynagrodzenie przewidziane w tym rozporządzeniu, a czas dyżuru nie był zaliczany do czasu pracy. Wyrokiem z dnia 20 maja 1999 r. Trybunał

Konstytucyjny uznał powyższą regulację za niezgodną z Konstytucją i kodeksem pracy. W wyniku tego orzeczenia lekarze zatrudnieni u strony powodowej i pełniący dyżury zarówno przed jej przekształcenie w samodzielny publiczny z.o.z., jak i po tym przekształceniu, występowali do sądów o zasądzenie wynagrodzenia za dyżury i uzyskiwali wyroki zasądzające na ich rzecz tę należność od strony powodowej, która wypłaciła im zasądzone kwoty, a następnie wystąpiła do strony pozwanej o ich zwrot. Strona pozwana odmówiła, uznając że obowiązek wypłat ciążył w całości na stronie powodowej. W dniu 8 sierpnia 2000 r. strony zawarły ugodę dotyczącą finansowania świadczeń zdrowotnych przez powoda w okresie od 27 marca 1997 r. do 31 grudnia 1998 r. Nie obejmowała ona świadczeń za dyżury lekarskie.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego zajęte między innymi w uchwałach z dnia 1 lutego 2000 r. III ZP 20/99 (OSNP z 2000 r., nr 13, poz. 501) i z dnia 7 lipca 2000 r. III ZP 16/00 (OSNP z 2000 r. nr 23, poz. 847) stwierdził, że zobowiązanie do pokrycia kosztów dyżurów lekarskich pełnionych przed przekształceniem strony powodowej w samodzielny z.o.z., było zobowiązaniem Skarbu Państwa, jednakże za należności te dochodzone przez lekarzy już po przekształceniu odpowiadała wobec swoich pracowników strona powodowa zgodnie z art. 94 pkt 5 k.p. i ona zobowiązana była należności te wypłacić. Z uwagi jednak na to, że w istocie było to zobowiązanie Skarbu Państwa, strona powodowa ma na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. roszczenie do pozwanego Skarbu Państwa o zwrot wypłaconych przez nią jej pracownikom należności za dyżury pełnione przed przekształceniem, to jest przed 26 marca 1997 r. Sąd Okręgowy powołał się w tym zakresie także na utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego zajęte między innymi w wyroku z dnia 23 kwietnia 2004 r. I CK 581/03 (nie publ.). Stwierdził, że strona powodowa udowodniła wypłatę należności w zakresie kwoty 57 178,94 zł, resztę bowiem dochodzonej kwoty stanowią należności za dyżury pełnione już po dniu 25 marca 1997 r., a więc nieobciążające pozwanego Skarbu Państwa. Sąd Okręgowy stwierdził także, że ugoda zawarta przez strony w dniu 8 sierpnia 2000 r. nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, bowiem nie obejmowała należności za dyżury. Nie podzielił też zarzutu przedawnienia.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana stwierdzając w niej, że nie kwestionuje co do zasady odpowiedzialności Skarbu Państwa za należności pracownicze powstałe przed przekształceniem zakładu opieki zdrowotnej w samodzielną jednostkę służby zdrowia, zarzuciła natomiast naruszenie art. 6 k.c. i art. 518 § 1 pkt 1 k.c. oraz art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U. Nr 133, poz. 872 ze zm.) i art. 232 k.p.c. przez przyjęcie, że powód udowodnił wypłatę należności za dyżury, a także przez przyjęcie, że roszczenie powoda wobec pozwanego obejmuje ustawowe odsetki od wynagrodzeń za dyżury lekarskie przypadające za okres po uprawomocnieniu się wyroków zasądzających te wynagrodzenia oraz koszty egzekucji.

Sąd Apelacyjny, uwzględniając apelację z innych przyczyn, niż w niej wskazane, zaskarżonym wyrokiem z dnia 31 maja 2006 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo w całości, nie obciążając strony powodowej kosztami procesu.

Stwierdził, że Skarb Państwa nie posiada w niniejszej sprawie legitymacji biernej. Powołując się na liczne orzeczenia Sądu Najwyższego, w tym na uchwałę składu siedmiu sędziów tego Sądu z dnia 30 marca 2006r. III CZP 130/05 (OSNC z 2006 r., nr 11, poz.177) wskazał, że możliwość dochodzenia przez samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej zwrotu równowartości podwyżki wynagrodzeń pracowniczych dokonanej na podstawie art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1995 r., Nr 1, poz. 2 ze zm.) stanowiła przedmiot kontrowersji w orzecznictwie i ostatecznie została rozstrzygnięta przez powołaną wyżej uchwałę, w której Sąd Najwyższy stwierdził, że wskazany przepis stanowi- w związku z art. 56 k.c. – podstawę roszczenia samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej w stosunku do kasy chorych (Narodowego Funduszu Zdrowia) o zwrot kosztów zwiększonego wynagrodzenia pracowników, jeżeli zakład ten, mimo prawidłowego gospodarowania środkami uzyskanymi na podstawie umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych, nie mógł tych kosztów pokryć w całości lub w części. Tak ukształtowana odpowiedzialność wyłącza zatem, zdaniem Sądu Apelacyjnego,

legitymację bierną Skarbu Państwa- Wojewody [...] w rozpoznawanej sprawie, co doprowadziło do zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa.

W skardze kasacyjnej strona powodowa zarzuciła naruszenie art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców przez bezpodstawne zastosowanie tego przepisu w wyniku błędnego przyjęcia, że powód dochodzi zwrotu podwyżki wynagrodzeń na podstawie tego przepisu i niezastosowanie art. 518 § 1 pkt 1 k.c., stanowiącego podstawę prawną roszczenia obejmującego żądanie zwrotu wypłaconych lekarzom należności za pełnione przed 26 marca 1997 r. dyżury, a nie za podwyżkę wynagrodzenia na podstawie tzw. „ustawy 203”. Zarzuciła też naruszenie art. 417 § 1 k.c. przez uznanie, że w rozpoznawanej sprawie Skarb Państwa – Wojewoda nie posiada legitymacji biernej, mimo że wypłata lekarzom należności nastąpiła nie w związku z przyrostem wynagrodzeń, a w związku z uznaniem przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności z Konstytucją przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych obowiązków i uprawnień pracowników zatrudnionych w zakładach służby zdrowia (Dz.U. Nr 51, poz. 306).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna w zakresie pierwszego zarzutu jest oczywiście uzasadniona, bowiem Sąd Apelacyjny z rażącym naruszeniem wskazanych w zarzucie tym przepisów oraz art. 378 § 1 i art. 187 § 1 k.p.c. nie rozpoznał istoty sprawy przyjmując całkowicie dowolnie, bez żadnej podstawy faktycznej i prawnej, że przedmiotem zgłoszonego w sprawie roszczenia jest zwrot podwyżki wynagrodzeń dokonanej na podstawie art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń, podczas gdy przedmiotem roszczenia oraz rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji było żądanie zwrotu kwot, które strona powodowa wypłaciła za pełnione dyżury w okresie przed jej przekształceniem w samodzielny publiczny z.o.z. swoim pracownikom - lekarzom na podstawie wyroków sądowych wydanych w związku ze stwierdzeniem przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności z Konstytucją przepisów wskazanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia

1974 r., co jednoznacznie wynikało zarówno z treści pozwu jak i uzasadnienia Sądu pierwszej instancji.

Jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy, roszczenie to powstało w związku z uznaniem przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 17 maja 1999 r. P. 6/98 (Dz.U., Nr 45, poz. 458) za niezgodne z Konstytucją przepisów § 11 i 12 wskazanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych obowiązków i uprawnień pracowników zatrudnionych w zakładach służby zdrowia i uchyleniem w związku z tym podstawy prawnej uzasadniającej niepłacenie lekarzom wynagrodzenia za pełnione dyżury. Spowodowało to wystąpienia lekarzy z roszczeniami o zasądzenie należnego wynagrodzenia za pełnione dyżury na podstawie odpowiednich przepisów kodeksu pracy i wystąpienie zagadnienia, kto powinien roszczenie to spełnić, jeżeli dotyczy ono dyżurów pełnionych w okresie przed przekształceniem placówki służby zdrowia stanowiącej jednostkę budżetową Skarbu Państwa w samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej. Zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego zajęтым między innymi w cytowanych przez Sąd Okręgowy orzeczeniach - chociaż w myśl art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U., Nr 133, poz. 872 ze zm.), Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za powstałe przed 31 grudnia 1998 r. zobowiązania samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, to jednak zgodnie z art. 23¹ k.p. wobec pracownika odpowiedzialność za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy ponosi pracodawca, a więc samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej. W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, powstały z przekształcenia zakładu prowadzonego w formie jednostki budżetowej, ponosi wobec pracownika odpowiedzialność za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy powstałe przed dokonaniem przekształcenia (porównaj między innymi uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2000 r. III ZP 16/00, OSNAPUS z 2000 r., nr 23, poz. 847 i z dnia 16 maja 2001 r. III ZP 9/01, OSNAPUS z 2001 r., nr 21, poz. 635 oraz uzasadnienie wyroku z dnia 22 listopada 2000 r. II UKN 63/00, OSNAPUS z 2002 r., nr 13, poz. 316 i z dnia 18 grudnia 2002 r. I PKN 668/01, OSNP z 2005 r., nr 3, poz. 47). Jednocześnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślono, że wynikające ze

stosunku pracy zobowiązania zakładu opieki zdrowotnej działającego jako jednostka budżetowa, powstałe wobec pracowników przed przekształceniem takiego zakładu w samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, były od chwili ich powstania zobowiązaniami Skarbu Państwa i zgodnie z art. 80 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. p.w.u.r.a.p. pozostały nimi nadal po przekształceniu, z tym tylko, że wobec pracowników odpowiada za nie samodzielny publiczny z.o.z. jako pracodawca. Konstrukcja taka zgodna jest z zasadą, że zobowiązania związane z działalnością państwowej jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, po włączeniu jej w strukturę innej osoby prawnej, pozostają nadal zobowiązaniami Skarbu Państwa (porównaj uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2002 r. III CZP 75/02, OSNC z 2003 r., nr 10, poz. 134, oraz powołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2002r. I PKN 668/01 i wyroki z dnia 11 czerwca 2003 r. V CKN 253/01 oraz z dnia 23 kwietnia 2004 r. I CK 581/03, nie publ.).

Z chwilą zapłaty przez samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej należnych pracownikom zaległych wynagrodzeń za okres przed przekształceniem, powstaje po jego stronie roszczenie wobec Skarbu Państwa o zwrot wypłaconych należności. Zgodnie z przeważającym stanowiskiem Sądu Najwyższego, podstawę tego roszczenia stanowi art. 518 § 1 pkt 1 k.c. (porównaj między innymi uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2003 r. III CZP 64/03, OSNC z 2004 r., nr 7-8, poz. 108 oraz wyroki z dnia 8 lipca 2004 r. IV CK 561/03 i IV CK 564/03, nie publ.). Prezentowany jest też pogląd, że roszczenie to ma podstawę w normie prawnej wyprowadzonej z całokształtu regulacji zawartej w art. 80 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. p.w.u.r.a.p. w związku z art. 47 ust.1 tej ustawy i art. 23¹ § 2 k.p. (porównaj uzasadnienie wskazanego wyżej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2004 r. I CK 581/03). Niezależnie jednak od tego, którą z powyższych podstaw prawnych przyjmie się jako podstawę roszczenia samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej o zwrot wypłaconych pracownikom należnych wynagrodzeń za dyżury pełnione przed przekształceniem tej jednostki w samodzielny publiczny z.o.z, legitymowany biernie jest zawsze Skarb Państwa reprezentowany przez odpowiedniego wojewodę. Bez wątplenia zatem, wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego, pozwany Skarb Państwa Wojewoda

[...] posiada legitymację bierną w rozpoznawanej sprawie, co zresztą nie było przedmiotem sporu, podobnie jak zasada jego odpowiedzialności, którą przyznał zarówno w odpowiedzi na pozew, jak i w apelacji.

Z tych względów zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu celem odniesienia się do zarzutów apelacji.

Bezzasadny jest natomiast kasacyjny zarzut naruszenia art. 417 § 1 oraz art. 417¹ § 1 k.c. skoro przepisy te nie miały w sprawie zastosowania, bowiem strona powodowa nie dochodziła w niej odszkodowania z tytułu czynu niedozwolonego popełnionego przez Skarb Państwa, a zwrotu należności wypłaconych pracownikom, które stanowiły zobowiązanie Skarbu Państwa wynikające ze wskazanych wyżej regulacji prawnych.